

зыйшло сѧ, ёдинѣ чѧда рѧди, а колше их пѣтѣм рѧди. И пѣли тѧмо мед той аѣ. дѣй, а сосѣды не оумалиша сѧ, нѣ все полны бѣша. И ѣкож начѧша бла дословити оупивши сѧ, и сквернаѧ словеса глѧти и злѣсти чинити, и за тоѣ Гѣ Бѣ и стѣм Кѣзма и Демѣанѣ претвориша им пѧки мед въ водѣ, и тѧко взѧто бѣсть ѿ них ѡноѣ сладкое пѣтѣе. ѣко ѿ Иѧѧма роскошный и сладкѣй рай взѧт сѧ, и тѧко постыдѣша сѧ вси и разыйдѣша сѧ. Гѣи Гѣ Хѣ мѣтвами сѣхъ Кѣзми и Демѣана помѣлѣи и сѣси нас. ѧмѣнь.

Для нас у сьому варіанті цѣкаве головно те, як розумѣв пізнѣйший його перерѣбник старий термѣн „братчина“ або „община гостинная“, ужитий в первѣснѣм текстѣ оповѣданѧ. Отже тут интересно завважити, що наш автор переклав се слово на пізнѣйші порядки й звичаї, якѣ бачив у свойому часѣ, і задля сього не завагав ся ретушувати троха первѣсний текст, якого зрештою держав ся досить вѣрно. Бо коли в первѣснѣм текстѣ сказано коротко, що в Корсуні „бѣсть шѣщина гостинная оу моужа єдинсѣго“, то автор нашої перерѣбки преспокѣйно робить із сеї згадки про староруський шинок сьвятковане празника сьв. Кѣзми й Демѣана, кладучи й час подїї на день їх сьвята, характеризуючи й зібрану в домі компанїю зовсѣм так, як товариство зібране на нашу „комѧшню“, себ то як приятелѣв, сусѣд господаря та „вбожинѣ“. Правда, така комѧшня триває лиш один день, а недоладнѣсть, що люди приходять до того господаря їсти й пити цѣлих 7 день, а потому ще 12 день, якось не вдарила автора нашої перерѣбки.

В усякѣм разѣ ся перерѣбка старої руської лѣгенди варта уваги як один із слѣдѣв живучости староруської письменськѣй традиції в нашѣм краю і в пізнѣйшій добѣ, коли після великої прѣрви XIV—XV в. у нас на ново, в нових огнищах і по части з нового матерѣялу почали роздувати полумѧ осьвѣти та висших духових і національних інтересѣв.

Ів. Франко.

3 дневника гр.-к. пароха 1848—1850 рр.

Недавно попав минї у руки дневник о. Дуткевича, сьвященника з Росѣльни (Богородчанського повѣта), що починає ся дня 20 падолиста 1838, а кінчить ся дня 23 цѣвтня 1851. Сей дневник складає ся з чотирох томѣв, а титули поодиноких томѣв ось якї:

I. Liber Diurnalis peractarum functionum ac devotionum in Parochia r. gr. c. Rosulnensi a die 20-a Novembris 1838 — tanquam die adventus mei ad Parochiam hanc ad 19-am Aprilis 1843. A. Dutkiewicz. Tom I-us; II. Liber diurnalis peractarum devotionum ac functionum spiritualium in Parochia r. g. c. Rosulnensi a die 19-a Aprilis 1843 ad 12-am Martii 1846 inclusive Tom II-dus. A. Dutkiewicz; III. Liber diurnalis peractarum devotionum ac functionum spiritualium in Parochia r. g. c. Rosulnensi a die 13-a Martii 1846. Tom III-us; IV. Книга дневнаго дѣйствія ченовъ Церковних и Парохіалнихъ въ Парохіи Росѣльна начальствующая ся одъ дня 15-го Цвѣтня 1849. Томъ IV-ти.

Перші два томи сього дневника не мають для історика ніякої вартости. О. Дуткевич списує в них свої церковні заняття і доходи. Кождого днини записує, що читав службу божу, чи вечірню і т. и., причім нарікає дуже часто на нечисленне зібране народа в церкві. Всі ті уваги писані латинською мовою. В третім томі від мая 1846 р. записує свої уваги про погоду, і то польською мовою. До сих уваг про погоду додає від 1848 року деякі уваги про політичне життя, а найбільше їх є в 1849 р. Писані вони з початку по польськи, далі по німецьки, аж у IV томі запанувало руське слово. Із сього дневника бачимо, як тяжко вкорінювала ся руська мова у нашої тодішньої інтелігенції. Інтересно читати різкі протести проти панування і гнету Поляків у загальних увагах про 1848 рік, писані польською мовою. Під впливом розбудженого життя між Русинами, в якім о. Дуткевич брав досить діяльну участь, намагає ся він писати по руськи, хоч в тій руській морі велика скількість польонізмів та церковщини, а під впливом переходу російських військ на Угорщину — і русицизмів.

Що до самої вдачі о. Дуткевича, то бачимо в ньому звичайний тип сільського руського пароха, зайнятого поперед усього своєю парафією і доходами з неї, притім великого „аристократа“, ворога всякої самостійної діяльності селян, загорілого австрійського патріота, хоч се знов не стоїть йому на перепоні голосити горячі промови в честь російського царя та його армії. Одним словом, се вірна дитина тодішньої нашої суспільности, вихована на „Зорі Галицькій“, „Галичо-руським Вістнику“ та на німецьких урядових часописах, які він або сам передплачував, або одержував від Німців, урядників місцевої солеварні.

Виймки з дневника подаємо без значніших змін правописи.

Антін Крушельницький.

Pik 1848.

Rok 1848 iest stanowczą Epoką w dziejach Świata dla całej Europy a szczególnie dla Państwa austriackiego. W miesiącu Marcu (13) zrobiona Rewolucya w Wiedniu, wskutek której nadaną została Konstytucia dla wszystkich krajów Państwa austriackiego na najobszerniejszych zasadach — Równość wszystkim Narodowosciom przyznana, Pańszczyzna i wszelkie poddaństwo ze wszelkimi daninami zniesione, wolność druku ogłoszona, Gwardyi Narodowe zaprowadzono, Seym walny w iedney Izbie zwołany, ktoren nowy prawa dla wszystkich Narodowosci ma ustanowić. — Te owoy błogie dla ludzkosci z wielkimi bolami kraju rodziły się — i tak musiało ustąpić Ministerium Meternicha, potem Pillersdorfa — Wisenberga — aż nastąpiło Szwarzenberga — Cesarz Jegomość Ferdynand musiał uchodzić do Insbruka, potem do Ołomuńca i zrekł sie nakoniec korony i Rządu, zdałszy koronę na Bratańca swego Franciszka Jozefa — Bombardowano Krakow, Prage, Wiedeń i Lwow — wojna domowa w Italii i w Węgrzech. — Partya niespokojna Demokratyczna po otrzymanych iednych koncesyach innych się domagała i niczem zadowolnić się niedawała, krzyczała zawsze na Reakcyę, na Birokracyę, na kamarylę, przez swe liberalne bezwstydné kłamliwe dzienniki nayrzetelniejszym zamiarom Rządu zawsze podstemp i fałsz przepisywała, sama zaś iak nayniegodziwiej postempywała, bo iey zamiarem było Monarchię austriacką w ro[z]sypkę puscic i podzielić, ba nawet zanosilo się na obwołanie Rzeczy pospolitey — Przyniewiercami Monarchii Austriackiey byli Niemcy, szczególnie Wiedeńczuki, Szlachta polska w Galicyi, Italiani i Węgrzy, na czele ktorych Rebelizant Koszuth — Niemcy chcieli się przyłączyć do Rzeszy niemieckiey w Frankfurcie nad Menem — Italia toiest Lombardia i Wenecya — chcieli iedne Państwo Włoskie złożyć z Sardynią, Rzymskim Państwem — polskiey szlachcie arystokratycznej Galicyiskiey zabagło się Polsce w dawnych Granicach, a Węgrzyni chcieli stanowić oddzielne Krolestwo Węgierskie — Kos[z]uth i Partya iego czynnie działały, we Włoszech, w Widniu i w Galicyi — Stałemi i wiernemi Austrii zostały — Tyrolczyki — Czechy — Morawcy, Kroaci, Słowaki, Illyryczyki, Siedmogrodzani — toiest Romeny i Sachsy, bo Seklery trzymali z Węgrzynami — Kraińczyki, Dalmatyni i Galicyiscy Rusini. — Nam Rusinom przyznana Narodowość po pięciusetney niewoli, chociaż wrogі nasi polacy Narodowość ba i imie nasze przed całym swiatem zaprzec nam wszelkimi siłami starali się, szczególnie czynnemi dla narodu Ruskiego byli Hrabia Stadion Gubernator galicyiski obecnie Minister Spraw wewnętrzych i Deputat na Seymie walnym w Wiedniu i Kremzyrze — Rada główna Narodowa Ruska,

we Lwowie, na ktorey czele Xiądz Jachimowicz Sufragan a obecnie Biskup Przemyśki i Deputat na Seymie walnym, X. Kuziemski Scho-lastyk — obecnie konsyliarz Gubernialny — Rady Narodowe Cyrku-larne i Dekanalne i Duchowieństwo Ruskie z małemi wyjątkami, bo niektorzy Xięża Ruski sprawie Narodowej sprzeniewierzyli się, tak szczególnie, co iest ubolewania godnym — Xiądz Onufry Krynicki Profesor hystoryi kościelney i Kanonik Kapituły Przemyśkiej — w kto-rym Mężu Ruś wi[e]lką nadzieję pokładała — On się przyniewie-rzył, był przeciwnikiem sprawy Narodowej, bo trzymał z Radą pseudo Ruską, za iego gorszącym przykładem poszło wieluch księży i Świe-ckich uczonych Rusinow, co wielką tamą w popieraniu sprawy ruskiej stało się — Polacy iak oddawna tak i teraz są zaciętymi Wrogami Rusinow, niechcą im nawet dać żyć na ich własney ziemi, chcieliby ich miec zawsze swemi niewolnikami i na karkach onych dzwignąć się do swey dawney okazałości, którą przez swój bezrząd utracili — By tego zamiaru dopiąć, różnych Intryg używali, chitremi sposobami wy-krzykując: Wolność Rowność i Braterstwo chcieli sobie Ruskie chłop-stwo ując, dlatego chłopow traktowali, poili, zniemi poufali sobie po-stempywali, im podchlebiali i różne niedorzeczności robili, tak n. p. dawali Bale demokratyczne, naktore wszelkie klasy ludu bez różnicy zchadzali się, ubierała się szlachta w odzież chłopską, poczyniała już i po rusku gadać, damy nawet gzieniegdzie w proste ubiory przybierać się poczęły — ale Narod Ruski na tem się poznał, niedowierzał szlachcie polskiej, nie dał się oszukać, poznał się natem, że tu nie szło o Rus ale o Polszcze, że nie szło, o wolność Narodową, ale o wolność Arystokracji polskiej[.] Do Baczności i oświaty Narodu Ruskiego, o co właściwie idzie, przyczyniło się naybardziej Pismo pod tytułem: Зора Галицка, ktore to pismo od 15 Maja 1848 wychodzić poczęło, potemu Rada Ruska główna i Rady filialne, iakoteż w powszechności Duchowieństwo Ruskie, iako Inteligencya Narodu Ruskiego w Galicyi, dlatego też partya polska nie omieszkiała wszystkiego użyć, czemby tylko Rusinow zbić z terminu — W Dziennikach swoich (szczegolnie w Dzienniku Naro-dowym) hanbili, paskudzili, czernili Duchowieństwo Ruskie, Biskupa Jachimowicza, Zorzę halicką, Radę główną i filialne, przyszkadzali wszel-kiemi sposobami zawiązaniu się Radom Narodowym, iak to w Stani-sławowie dnia 30 Maja 1848 działo się, grozili gorliwym Rusinom śmiercią posyłając im w listach to malowane szubiny, to stryczki i t. p. wpaiali w umysły chłopow podeyrzenia i niedowierzania ku ich księżom, rozdawali Parafian od ich parochow, atem samem odłączali część Narodu nieumieiętną od Inteligencyi, czego skutkiem było, że Na-rod Ruski zbałamucony na Seym walny do Wiednia wysłał nieumie-

iętnych i niepiśmiennych chłopów iako zastępców Deputatów, niedowierząc Inteligencyi, szczególnie duchowieństwu swemu, bo ludowi nagadali i nabajali, że siężda tylko za sobą gadać będą, by się ich byt polepszył, a o Narod dbać nie będą — Wysłała tedy Galicya 36 chłopów durnych — aby prawa stanowili — tak i z okręgu Sołotwińskiego iako Zastępcę 50 tysięcy Narodu wysłany został Iwan Kapusz[cz]ak, ogrodnik Lachowiecki, bo za nim wyborcy chłopskie były, których Liczba przemagała — chociaż inteligencja ale mieyszość — 39 głosów za mną wotowała — tak to Bracia polacy, wczem tylko mogą Braciom Rusinom psuia i zbytki robia — i aby się zato nie gniewać, ale i owszem aby ich kochać, szanować uwielbiać i swoje karki przed niemi uginać. — Polacy pozawiazywali Gwardyie Narodowe po miastach — a Rusinom różnemi sposobami przyszkadzali, aby Gwardyie Ruskie po wsiach nie wiazały się, gdzie się tylko takowa zawiazywać poczeła, krzyczeli i wrze[sz]czeli, że chłopi do Rzezi Szlachty przygotowuią się — tumanili Rząd ba nawet i naszego metropolite umamić potrafili, ktoren dwie odezwy do Kleru puscił, upominając Kler by chłopów od złych zamiarow rzucenia się na Szlachtę, (co się biednym naszym Rusinom nawet nie sniło) nauczaniem wstrzymywali — ato wszystko było tylko podstępem, by tem łatwiej swego dostąpic celu — Polacy bowiem oddawna uroioną Ideę wskrzeszenia Polszczy w dawnych iey Granicach w Roku obecnym, przy nadaney Konstytucyi koniecznie urzeczewiscie chcieli — początek tedy realizowania tey Manii miał być uczyniony przez oderwanie Galicyi od Monarchii Austryackiey, dlatego powchodzili w związki z Radykalistami Frankfurckimi, Wiedeńskimi i Madiarskimi, a tak narabiając z temi Radikalistami i mając gardę po miastach popierającą ich zamiary, przyszkodziwsze zaś zawiązaniu się Gardom po wsiach iako sprzyiającym Rządowi, byli niejako pewni dopięc swego zamiaru, to iest wskrzesić Polszcze — do czego, co z ubolewaniem wyznać trzeba, Wieluch Urzędnikow Cesarskich dopomagało — Ale te wszystkie zamachi rozbiły się o skałę nieugiętey Wierności Duchowienstwa i Narodu Ruskiego — Rusini przykonani będąc o tem, że z powrotem Polszczy powroci ich dawna Niewola, trzymali niezłomnie z Rządem Austryackim, a Idey wskrzeszenia Polszczy nietylko że się strachali i brzydzili, ale nawet wszelkich używali srod[k]ow, by urzeczewisczeniu oney przyszkodzić — Dlatego to w adresach to w Pismach publicznych poczełi się upominać o ową Narodowość, o zaprowadzenie Języka Ruskiego w Urzędach i Szkołach, wywiedli i okazali Europie że Galicya nie iest Polszczą, iak błędnie dotychczas o Galicyi trzymano — że Narod polski w Galicyi stanowią Mazury w Zachodniey części Galicyi, a w [ws]chodney części zaś oprócz zpolszczoney Szla-

chty, która się tylko po dworach wiejskich w szczególnych familiach miesci, i mieszczan po miastach, którzy łacinski obrządek przyieli, niema polakow ino sami Rusini, ktorych lyczba 2½ miliona wynosi — poczeli się Rusini domagać o podział Galicyi na dwie Prowincyi, Ruską i Mazowiecką, o Prymaturę dla Metropolity Ruskiego, coteż i nastąpiło [пізнійша замітка писана иншою рукою: prócz podziału Galicyi] — wszczęła się między literatami Ruskimi i Polskimi wojna piorowa, w ktorej nawzajem zarzuty robiono i zbijano — Rusini stanowczo odłączyli się od Polakow niechcąc z niemi wżadne polityczne związki wchodzic. — Poczeli rozszerzać pismienictwo Ruskie, zwołali zjazd uczonych Ruskich, na którym się ukazało że Rusini Inteligencyi w wszelkich Galeńziach umnictwa mają; że język ruski nietylko iak to Polacy ogłaszaią ogranicza się na chłopach prostych i że według ich zdania miałby być prostym i nieokrzesanym, ale że iest wyrobiony i może być użytym w szkołach do [o]bradowania w nim wszystkie przedmioty — i w każdym urzędzie — iest prawdzie zaniedbanym i był pogardzonym, a to wszystko z winy Braci polakow, ktorzy chcą Ruś zpolszczyć, nasiedli się na obrządek i język Ruski, by obrządek z Rzym-szczyć a język zponiewirać i zniszczyć, atak Ruś w polszcze obrócić —

Te smutne czasy dla Rusinow, dzięki Bogu czey już raz ustały, gdy na mocy nadaney Konstytucyi wolno iest wszystkim narodowosciom rozwijać się, otoz Bracia Polacy niech już raz tę pełną ludzkosci Zasadę, Co zyczysz sobie czyni też i drugiemu, a co niemiło tobie nie czyni tego drugiemu — wezmą sobie do serc, i dadzą pokój biednym przez nich tak długie wieki męczonym Rusinom — Bo za tę Tyranję Bog ich ieszcze srodze ukarze, nietylko będą tułaczami po całej Ziemi, iak odrzucony Narod Izraelski, nietylko szalenie swą krew po wszystkich krańcach Ziemi, to na Barykadach to w polu przeliwać będą — ale nadto iesli swą Dumę i chęć panowania nad Rusinami nieposkromią — Plemie polskie zposrod Narodow zupełnie wyginie — albowiem Lew Ruski obudził się ze snu twardego, wstrząs gniewliwie swą Grzywą, straszliwie ryknął, aż się głos iego o Karpaty odbił, a Echo po nad Dniester, Bug i San się rozległo, amoże o Dniepr i Dzwinę się oparło. Coż tedy gdy rozjuszony ustawicznem drażnieniem rzuci się zapalczywie na Ciebie, Orliku biały! Czyż zdołasz za Wisłę umknąć?!

Во ми вѣіемъ коси кути,
вѣікаи Лаше Утѣкаи —
Нужъ ми теперъ ты пѣдгонемъ
ажъ плугаве Лаше вздрешъ¹⁾ —

¹⁾ Отсі віршики виняті з популярної тоді в інтелігентних кругах пісеньки Каспра Ценіглевича, первісно оберненої проти Німців. Інтересно,

Miła i luba wam wasza Narodowość i Ojczyzna — to też i nam Rusinom nasza Narodowość i Ojczyzna Ziemia Ruska miła, nieczypiaycie się do Rusi — a szczególnie do Galicyi — bo my się już niedamy ujarzmić, już sam Duch czasu tego niedozwoli — Rusini przyszedli do poznania siebie, chcą i będą za pomocą Boga osobny i oddzielny Narod, od Narodu polskiego —

Рік 1849.

9. Januarii: Wieść rozeyszła się, że Węgry z Legionem polskim pod dowoństwem Jenerała Polskiego Bema mieli się wedrzyć do Bukowiny — postrach między ludźmi wielki.

14. Januar: Die Saliene Garde 40 Mann stark, gut adjustirt und bewaffnet, unter der Anführung des H. von Drücke, Salinen-Magasiners, haben mir Kirchenparade gemacht, aus den Mörsern waren die üblichen Salven gegeben.

18. Januarii: Promulgavi Proclamationem Glis Hamerstein, von der Erklärung Galiziens in den Kriegszustand.

25. Januar: Bei der Organisirung des Landsturmes Gegenwärtig gewesen, und das Mögliche geholfen.

28. Januar: Promulgavi bannes et proclamationem до формованія полку охотників.

29. Januar: W tym dniu postawiona Wicha dla dania znaku w przypadku napadu nieprzyziacielskiego — ta Wicha iest 8 sążni wysoka obwinienta słomą, i oblana smolą stoie na wzgorko koło Cerkwi starey, podobna iey wystawiona w Bani koło domeczku Zielińskiego, gdzie warta odbywa się — do Landsturmu wybrano 160 Ludzi z kossami — 20 Strzelcow ze strzelbami — do ktorych ma sie takze przyłączyć Garda Salinarna składająca się ze 40 Ludzi dobrze ekwipowanych i uzbroionych.

30. Januarii: ...heute bei der Ankunft des Kreiskomissärs Hehr[...] wurde das Alarmzeichen gegeben, worauf sich zur Probe der Landsturm gesammelt hatte — die Landleute zeigen keine Energie, zu allem sind Sie apathisch — der Komissär sollte an dieselben eine Anrede gehalten haben, was unterlassen war — etwas unter der Nase gemurmelt, und dazu noch polnisch — was keinen Eindruck machte.

4. Februarii: Promulgavi... Cerkulare de Nominatione Comitiss Goluchowski pro gubernatore Galiciae.

що слова Ценгілевича, який у 1848 році був власне найгорячішим ворогом Русинів, перекували тодішні Русини на антипольське оружє. *І. Ф.*

14. Februarii: ...in diesem Tage hat der Brigade General von Kräubner die Abtheilung des Landsturmes in Rosulna in Augenschein genommen.

13. Martii: ...Merkwürdigkeiten in diesen Tagen — der Reichstag in Kremsir aufgelöst — viele Abgeordneten, namentlich Smolka... Fischhof etc. gehaftet — eine octroirte Verfassung herausgegeben — der Bemische Korps soll sich in unsere Gränze drängen und will in Galizien einbrechen.

23. Martii: Wahlspruch S. Majst. — a. e. i. o. u. — Bedeutung: Aller Ehren ist Österreich voll. — Austria erit in Orbe ultima, Austriae est imperium Orbis universi — Aquila electa juste omnia vincet — Austria erit invincibilis Omnium unione.

30. Martii: Legi missam s-am in Stopczaviensi Ecclesia [Сторчатів А. К.] — В. Cerkiew murowana z Organem niczego, dzwonica także murowana z czteroma dzwonami dosyć dużemi. — Rezydencya licha, zabudowania gospodarczego wcale nic. — Administrator Julian Soniewiecki zahonysty — demokrat zapalony, zdaie się ze ludzi zdemoralizował.

6. April: ...promulgavi proclamationem (Ради Головної) de festo celebrando in memoriam sublatae subditalitiae in diem 15 Maji.

25. Мая ...Сей днени переходивъ через село наше полкъ улановъ Російскихъ Новомиргородскій уланскій полкъ. Командиръ полка полковникъ и кавалеръ Его Сіятельство графъ Александръ Евстафьевичъ Господинъ Ниродъ. У меня имѣли ночлегъ полковой докторъ сего полка Господинъ штабс-лекарь Афанасій Платоновичъ Григоровичъ и протоіерей сего же полка Стефанъ Патенковъ, который своеручно здѣсь и подписался. Протоіерей Стефанъ Патенковъ*).

26. Мая. Ненѣ полкъ новомиргородскій улановъ, пошовъ въ походъ на стацію до Ровнятова — въпровадзовалесьмо сен прекрасни пол[к]ъ торжественно, зъ процесію, зъ заженними свѣщами и удареніємъ въ дзвони — я, протеіерей Патенковъ и парохъ зъ Лѣховець въ фелони одѣянѣ, зъ крестами — егда полкъ приблизился ку каплиці, тогда закомендеровалъ полковник — Стоі — чалки доловъ — и якъ весь полкъ чака поздоимавъ, наветъ и полковникъ и всѣ офіцери — тогда я до полковника слѣдующе мавъ слово: Чувством радости и веселія исполнены сердца наша, яко Его Величество Самодержавѣши Императоръ всей Росій Николай Великой, въ дружномъ союзѣ со Великодержавномъ Императоромъ нашимъ Францішкомъ Іосифомъ пребу-

*) Від слів: Новомиргородскій уланскій полкъ писане по російськи Стефаном Патенковим.

ваючи, благозволити всеславною и непобѣдною Армію Своєю на побѣдження Мязезниковъ послати, сладко пренуждають насъ, достойнихъ и храбрихъ воиновъ черезъ область нашу на брань путешествующихъ дружно повитати и желанія наша изнутринити:

Даби Богъ Вседержитель изливаючи обелно благодать свою на все православное воіенство боголюбивихъ царей, давъ совершену побѣду на врага, а неуже повертаючи миръ Аустріи миръ всему міру дабу [даби] приподавъ. Изволти Ваше Сіятельство сия желанія благо въсприяти отъ тихъ которіи непоколѣбимо вѣриѣ возлюблену Императору своему, щасливими ся бити чувствуютъ, же при томъ случаю братни собѣ народъ увѣдѣты, здраствовати, и ему многія лѣта во здравіе и спасеніе всѣмъ сердцемъ своимъ желати благодать преобрили-есьмо — при которомъ желанію идиногласно воскличаемъ — Его Величество Самодержавнішому Императору всеи Росіи Николаю Великому Многая лѣта — Гура — Гура — Гура.

Єгда весь полкъ при неустанномъ возглашенію гура переишовъ, которой священою водою бувъ черезъ мене кроплени — подало ся Арієръ Гардѣ на таци хлебъ, солъ и вино (мовить мовити ся слова — Изволти Ваше Сіятельство благо прияти сия дари во знаменіе, яко то всечесному полку вашему желаємъ крѣпости силъ, веселія сердець и соблуденія одъ всякого лукаваго). Потому протоіерей прекрасно премовивъ до народу, указавше намѣрєніе походу армій Російской черезъ нашу область, тѣшивъ и покоивъ народъ собрани, и многолѣтствовавъ Императору Францѣшку, Аустріи, арміи, народу галицко рускому, нашимъ священникомъ, насилєнію Росульнянскому etc. etc. — Радецкому, Вѣндишгрецови, а всегда глашалисьмо гура — напоследокъ въ каплеци одправивъ Єктєнію — кропивъ собрание и дававъ кресѣ лобкати — полкъ той якъ єсть прекрасни въ мужа и коня, такъ честно, спокоїно, порєдно, лубєзно заховався, такъ жєсьмо вси цѣломъ сердчимъ ієго полубили и покохали, запрекро намъ навить було такъ шведко зъ нимъ ся розєтати — Богъ да го благословить и дасѣт му щаслєви до Отечества повернути.

13. Червця. Донского козацкего Демидова Н. 50 полка имѣвши ночлєгъ въ Д. Россульной были въ гостяхъ у священника урядники изъ дворянъ Александръ Демко и урядникъ Александръ Караивъ*).

14. Червця. Полк Донско козацки пошовъ въ походъ на стацію до Розиѣтова — луди храбри, здоровѣ и мѣцнѣ, конѣ мѣзернѣ, соблудали ся спокоїно, однако коньми потрохѣ шкоди наробєли. — Раса тихъ лудєи до нашої дуже подобна, нашѣ луди шведко ся зъ ними побратали

*) Сєся записка написана по російськи Александромъ Демкомъ.

такъ якобы ся знеми уже одъ сто лѣтъ знали. — Поставъ тихъ козакѣвъ неукрашовала той храбрости, мужиства и звѣности, якъ гѣсторія о казакахъ Донскихъ пише.

21 червця ...днесъ переходилъ черезъ Росілку всечесни полкъ украински улански — имѣли ночлегъ и Растакъ. —

22 червця. [Нечитка записка в російскій мовѣ про гостину украинскихъ уланів в Росілку — писана однимъ з урядників сього полку].

23 червня. Полкъ Украински Улански пошовъ въ Походъ на Стацію до Рознятова — випроваджувалисьмо єго зъ процесією, зазеними Свѣщами и удареннемъ въ Дзвони, я мавъ мову до Полковника въ сиди: Ми уже такъ щасливи били Полки Всеславной и непобѣдимой Армії Єго Величества Самодержавнѣшаго Императора всеї Россіи Черезъ область нашу на брань путишествующій ведѣти и тѣи дружно витати — Всечесни Полкъ Новомиргородскій улански подъ Комендою Єго Сіятелства Господина Графа Нірода, и Полкъ Демѣдовъ Донскихъ Козаковъ. Въ честь и славу сего Полковъ извѣствуетъ, що они честью соблудали Порадокъ и устроїство, а зъ жителями сеи веси обѣшли ся кротко и дружелубію такъ же преобрѣли собѣ въ насъ истиннихъ для себи друзей, которіи дружно зъ ними разстали ся, о ихъ честиности Братолубію, крѣпкой храбрости и взорной побожности слодко воспоминають и всегда воспоминати будутъ. А понеже соклучилось, що инной Полкъ тойже непобѣдимой Арміи черезъ область нашу втомъ намѣренію путешествуєтъ — Всечесни Полкъ Украински улански, подъ комендою Вашого Високоблагородія, то и той дружно витаємъ и сердечно здраствуємъ, а желанія наша въ сихъ словахъ возглашаємъ: Дабѣ Богъ Вседержитель, изливаючи обелно благодать свою на все православное Воинство боголюбимихъ Царей, давъ совершенную Побѣду на все общего врага, а неуж повертаючи муръ (миръ) Аустріи, желаєми миръ всему міру даби преподалъ — Изволти Ваше Високоблагородіє, сия желанія благо восприяти о тихъ, которіи непоколѣбемо вѣрни возлюбленому Императорови своему Францъ Йосифу, щасливыми ся бути чувствуютъ, же при тому случаю братни собѣ народъ уведѣти дружно здраствовити и купно снимъ въ благимъ намѣренію союзнимъ Царемъ нашимъ — Єго Величество Великодержавному Императору Всеї Аустріи, и Єго Величеству Самодержавнѣшому Императорови всеї Россіи Николаю Великому многа Лѣта въ здравіє и спас[е]ніє вѣдѣмъ сердечемъ нашимъ желати благодать прообрѣли есьмо. — Ура Ура Ура. По скончанію слова кропивимъ весь Полкъ священою водою — а народъ совокуплени возглашавъ всегда Ура — Той Полкъ имѣвъ въ Росілку Растакъ днину - онъ честно и устроїно заховилъ ся — такъ що єго

леше хвалити и любити годится — особлеви Гафѣцири достойни, честни, умны — Да благословить Го Бог и дасть Ему совершенною Побѣду на врага — Пополудню прійшовъ Полкъ Архангелской Уланскїи зъ конною Батерею — осмь 8 Пушокъ — цѣли полк мавъ конѣ севѣ. —

24. червця. ...По утрени випроваджалисьмо Полкъ Архангелской Уланской зъ таковъ Парадовъ як вчера Полкъ Украинскїи — но же згромадження болше було --- мавимъ такожъ мову до Полковника — Командаръ Полка естъ Князь Ландской генераль Брігади — Артилерій. И той Полкъ честно ся заховаль.

2 липця. Полкъ Новомѣргородскїи Уланскїи повертаючи зъ Стрия имѣлъ ночлегъ въ Росольнѣ. Протоерей Стефанъ Патенковъ ночоваль у мени.

3 липця. Полк Новомѣргородскїи пошолъ въ Походъ на ночлег до Надворной.

6 липця. Ярмарокъ въ Богородченахъ. Нашъ народъ рускій самохоть Самъ себе ганьбитъ сквернить свой Свята и не даеъ ся до доброго наклонети. Склѣнносьць до Пиятикѣ Апатїи совершена до всего що человекъ на вижши степень человечества поставити можетъ, Презвѣчаение въ другу натуру преѣсточившоіе ся, же безъ насилия нѣцъ содѣлати нехоче, хотяй очевидно естъ зъ его пожиткомъ; смердаще лѣнество до працѣ, держание ся твердое старого въ окомѣчномъ заводѣ и Господарцѣ, невдячносьць ку Добродителемъ, Лакомство на чужое, Латвовѣрносьць въ всякую пусту баіку и Басьню — Нерителность и двоязечность, склѣнносьць оклевитати и обсудити и Наівижшу особу — совершена тимнота въ Вѣрѣ и въ [в]сякомъ инномъ заводѣ Простота и Грубѣанство обходжения ся между собою — Смиренность фалшива, бо лише на око, егда Букъ надъ собою ведить, Гордосьць хлопска и зухвалство егда му ся що коляѣкъ попуститъ — указуетъ що народъ Галицко Рускій естъ плугавимъ хамомъ, на которомъ Проклацтво Божїе тяжить — и будетъ „Рабомъ — Рабовъ братїи своихъ“ — так я преведжую — що Русинъ будетъ ще робити Пальщину жидамъ — а затомъ будетъ — Рабомъ Рабовъ — братїи своихъ то, естъ Полаковъ — Храни Господи одъ того злого Народъ Рускій — але всѣ обстоятельства оказываютъ що, сїи совершится. Похмурно¹⁾, студено, дощъ, потом погода.

10 липця. Чутку зробели якоби Мадяри мали ся через Яблѣшницю²⁾ сюда передерти, бувъ велеки Алармъ, а вѣхъ азъ до Надвѣрной попалели.

¹⁾ Мабуть слота настроїла автора так песимістично.

²⁾ Коло Ворохти (Яблонїя пов. Надвїрна).

18 Августа. ...Я мавъ казаніе, въ двохъ частихъ — въ першій части указавъ що Царій народами владѣти мають а же спротивленне сему постановленню смутнїи наступности наводять, доказуѣче сїй въ теперѣшнѣй Ворохобнѣ и мятези — въ другой части о Повеностяхъ подданихъ ку своѣмъ Монархамъ.

26 Августа. ...Читахъ одозву Велдена взглядѣ утворения фундушу на Инвалѣдовъ и розговоръ въ Вѣстника ч. 16 тои одозви касателни¹⁾.

16 Вересня. ...Голосивимъ походъ войновъ Россійскихъ черезъ насилленіе наше и упоменавимъ даби ся ку честному ихъ приїатию прилагодили.

17 Вересня. Ненѣ черезъ насилленіе наше переходила Всечестна Брігада съ одновъ конною Батерією Россійской Армії подѣ Доводительствомъ П. М. П. Его Сіателства князя Ландской, по побѣдженію Мятежъ въ Венгрії въ Отчину возвращаючи — Во Стрѣтеніе сей Брігади пійшло Духовенство Деканату Богородчаньского (Я, Е. Антоній Березѣньскій и Николай Вѣлѣчковскіи) приодіаній въ свѣтлїй Ружи [ризи], и численное Собрание Парафіанъ мужеского и женьского Полу, съ Хрестами Хоруг[в]ами въ жаженими Свѣщами — такожъ квѣтами і Ваями, которїй прїи ударенію во всѣ дзвони при обохъ Церквахъ металї подѣ ноги войновъ а я мавъ до Брігади слѣдующе слово:

Всечестнїй Полки, Всеславной и Побѣдоносной Армії Его Величества Самодержавнѣшаго Императора всей Россїи Николая Великого, а именно Всечестнїй Полкъ Новомѣргородзкїй, Украинскїй, Архангельской Уланьскїй, и Полкъ Доньскихъ козаковъ Демідова въ Місяцї Мая и Іуния, черезъ насилленіе наше на Побѣдженіе мятези въ Венгрії путешествовали. Мїи тїи Всечестнїй Полкї дружно витали, жаляючи имъ совершенной Побѣди на всеобщаго врага, а хотяя Сердца наша, радостію сего ради исполненїи були, же ми въ Всеславной Армії Россійской зашиту [защиту] и захоронѣ, для областей нашей ведѣли, а уповаючи на силу и храбрость сей непобѣдимой Армії і Генїю Героя Россійского Его Свѣтлости Князя Варшавского, Побѣди надѣбалисмось; однако Прескорбна була душа наша сею Гадкою, же въ той жестокосердной Борбѣ много дороговѣнної руской Крови пролеетъ ся, же не одно сердце во вѣки бети поперестани а чужая землицѣ въ могилахъ своихъ покрїетъ многихъ, которїи мелїхъ друговъ ѣ сродниковъ своихъ, которїи лубезной Отчини своей Святой Россїи уже нѣколи бачити не-

¹⁾ В Розговорахъ з 16 ч. Галичо-Руского Вѣстника говорить ся про подѣл людности при виборахъ на три класи, а то верству вельмож, міщан і селян.

будуть. Такій гадки, котрій великодушнихъ Войновъ неустрашаютъ, нами метали, а сего ради и Радосьць наша тогди небула совершена — но неѣ, егда ведимо Васъ здравихъ и яко побѣдителей Мязези Мадярской возвращающихъ въ Отчину свою, увѣиченихъ вѣнцемъ славы и чести Геройской, егда Фама возлѣтаючи на скорихъ крелахъ, по всей Вселенній рознесла вѣсть, же ужасна ѣ гордая Мязез мадырска преклонела колѣно свое предъ непобѣдимомъ оружіемъ Россійскомъ, а Діанія мѣра золотими буквами запешуть же Россія купно со Аустрією муръ [миръ] мѣрови преподала, — неѣ глаголю естъ Радосьць наша совершенно исполнена, неѣ радуемся радостею великою зѣло и воздвижаемъ Руцѣ нашѣ къ Вамъ яко освободителемъ и защитителемъ нашимъ, любизаючи Васъ лобжаніемъ и сердечной Вдзячності, и молимъ дабисѣти Насъ яко истинныхъ друзей Вашихъ всегда почитали и вспоминали — а теперь желаючи Вамъ всѣмъ сердцемъ нашимъ благополучной Пути до лубезнаго отечества, обѣщаемъ творити Память о Преставшихъ ся во тойже Бранѣ достойныхъ войнахъ, даби ихъ Господъ Богъ удворивъ въ Царствѣи своимъ небесномъ, идиже нѣсть болѣзни нѣ печали нѣ воздыханія, но живъ [жизнь] безконечная — а возносящи по словамъ Ёго Величества, в Посланию, зъ дня 1-о Аугуста до Ёнераль Губернатора перваго престолнаго Града изреченныхъ — „благодарственная молитви до Господа Бога и Цара всихъ Царей, котрій такъ очевидно справедливую справу покровительствуетъ“, за однисенную Побѣду и даровани муръ [миръ] мѣрови — умелно просимъ, да благословитъ Господъ Богъ отъ Сѣона Ёго Величество Императора всей нераздѣльной Аустріѣи Богатирскаго Франц Іосифа и найсѣятельнѣшое Си[я]тельство ихъ, да благословитъ Господъ Богъ Союзную всеславную побѣдоносную Армію и начальныхъ Героевъ Ёй князя Пашкѣвича и Барона Гайнауа и всихъ прочихъ и прочихъ богатирскихъ Начальниковъ и Командеровъ Корпусовъ и Полковъ Всего Православнаго Войнства, и да сотворитъ имъ всимъ Господъ Богъ Многая Лѣта во здравіе и Спасеніе — ура. Сія Брѣгада имѣла ночлегъ въ Солотвенѣ, и будетъ путешествовати черезъ Надворну, Ланчинъ, Коломею, Черновцѣ до Россіѣи. Во чesѣть и славу сей Брѣгады сказати можна же она такъ идучи въ Венгрію, якожъ и возвращаючи отъ тамъ, въ Походѣ своимъ соблюдала всегда Порядокъ и устройство, а зъ жителями обходила ся кротко и дружелубно такъ же преобрѣла собѣ в нихъ истинныхъ друзей, котрій о Сей Чемности, Братолюбію, крѣпкой храбрости и премѣрной Побожности всегда сладко воспоменати будутъ — Слава Побѣдоносной Россійской Арміѣи.

31 студня... Gedanken. Die Inteligenz der ruthenischen Nation, an deren Spitze die Hauptnational-Versammlung zu Lemberg sammt

der ganzen ruthenischen Geistlichkeit, trachtet aus allen Kräften die Galizisch Ruthenische Nation emporzuheben und sie auf den gleichen Fuss der Bildung mit anderen Europäischen Nationen zu bringen — ich meine aber, dass es nicht gehen wird und dass alle Mühe und Anstrengung der ruthenischen Filiantropen verlohren sey, denn es stehen dieser edlen Bestrebung sowohl die äusserlichen als auch die innerlichen Hindernisse entgegen —

A. die äusserlichen — 1) die ruthenische Nation in Galizien steht in der Mitte der fremdartigen Elementen, hauptsächlich aber zwischen Polen, Deutschen und Juden, welche Fremdlinge ihr nicht nur nichts gutes wünschen, aber aus materiellen Interessen, um nur aus ihr den Nutzen zu ziehen, dieselbe auf alle mögliche Art zu unterdrücken und zu erniedrigen trachten. 2) Die Herschsucht und.... des lateinischen Ritus sowohl bey der Geistlichkeit als auch bei den Weltlichen. 3) Die Verdrängung des griech.-slavischen Ritus auf den Bauerstand. 4) Die Entblössung der Ruthenen vom Handel, Erwerb und Industrie. 5) Der Mangel der Vertretung nicht nur bey den hohen, aber auch bey den münderen Subselien. 6) Die tief eingewurzelte Verachtung bei den fremdartigen Elementen, gegen alles was nur Ruthenisch ist und heist, 7) die allseitige Erschwerung in Bezug der Bildung der ruthenischen Schrift und Sprache.

B. die inneren — 1) Mangel bey der ruthen. Nation des Nationalstolzes. 2) Eine gewisse Scheu und Kriechende Knechtschaft vor allem was nur nicht ruthenisch ist. 3) Eine allgemeine Apathie zu allem, was edel und erhaben genannt werden kann. 4) Der unüberwindliche Zuug [Zug] zur Trunkenheit und Faulenzerey. 5) Eine dunkle Finsterniss sowohl in religiöser als auch politischer Hinsicht. 6) Keine Lust zur Aufklärung und zum Fortschritte, sondern der Trotz bey dem alten obwohl Schlechtem zu verbleiben. 7) Mangel des Gefühls aus eigenem Antriebe etwas Nützliches für das allgemeine Wohl, oder für sich selbst etwas zu thun oder zu unternehmen, sondern eine stete Erwartung auf die Zwangsmitteln. 8) Die vorherrschende bettlerische Armuth und Nothdurft. 9) Der Star und Eigensinn bey Belehrungen und Ermahnungen. 10) Der krasse Materialismus und Egoismus wie auch der unerträgliche Bauerstolz bey dem mindesten Wohlergehen. 11) Die Präsumtion des Vielwissens bey der evidenten Stupidität. 12) Eine leichte Hinneigung zu der fremden Sprache und fremden Sitten bey der geringsten Änderung des Bauerstandes in einen anderen, bey Hintersetzung der ruthenischen Sprache und der ruthenischen Sitten. 13) Der Zuug [Zug] zum Aberglauben, Hexereyen, Beschwörungen und dergleichen Albernheiten. 14) Die Sorglosigkeit für den Unterricht und

die Erziehung der Kinder. 15) Die invitative bäuerische Grobheit und predominirende Undankbarkeit gegen die Wohlthäter. 16) Das eingestreute Misstrauen zu den Sellsorgern. 17) Das unbegranzte Zutrauen, welches der gemeine Mann dem verkörperten Teufel (dem Juden) schenkt. 18) Der Eigennutz und Ausserachtlassung der Berufspflichten bey der meisten Geistlichkeit. 19) Die Nachlässigkeit des Klerus im Gegenstande der Hebung und Verbreitung der ruthen. Zeitschriften. 20) Die Hinneigung vieler ruth. Geistlichen zu der polnischen Partey. 21) Eine sehr geringe Anzahl der energischen Männer, welche die ruthen. Nationalität gegen die Angreifer verfechten. 22) Keine Vorliebe zu der ruthen. Sprache sowohl beym schönen Geschlechte der gebildeten Klasse als auch bei der studirenden Jugend.

Встѣдаю ся свого роду тай руской мови,

бо то нею мовлять дѣвкіе, що доять корови*).

Ihm Jahre 849 ist die Revolution in Italien durch den Helden Radecki, und die wüthende Anarchie in Ungarn durch die Hilfe Russlands unter der Anführung des Fürsten Paszkiewicz gedämpft.

Рік 1850.

18 марта. ... На службу божу прийшло леше троє людей — корчма була полна — такий наш народъ мерзеній тай плугавій, за Горѣвкою лѣшовъ би и вѣ. Пекло, нѣц ієму анѣ упомнення, анѣ наукѣ, анѣ власна нещасна долѣ непоможій — до набоженьства, до побожности жадного замелованія — але до Лайдацтва, до Піятекѣ до пустоти до Лѣневства найсклоннѣйши — Доколь сїє панцизняное, неволничоіе Племя невивигне, допути ненадій ся честнаго Руского народа.

24 марта. Неделя І-а посту... Ярмарокъ вѣ Перегінську — Дѣдич Метрополѣта, комісаръ Священик — Воинъ зѣ медалемъ, а вѣ селѣ така Соблазнѣ. Вѣ Солотвинѣ, вѣ Богородченахъ, в Лесцю, в Станѣславѣ вѣ которыхъ мѣстахъ населеніє єсть розлѣчного исповѣданія — Ярмаркіє неодбувають ся — а Бойчине Перегінски и на Великденѣ будуть ярмарковати, бо Велекдинѣ вѣ томъ Року препадає вѣ день Ста Георгія — а вѣ Перегінську на Іурѣ Ярмарокъ.

26 марта. ...вчора имѣли почлег вояки цѣсарскій — охотникій — (Gränzerbatalion) 4 компаніи, венѣ пошли до Солотвини. Люди нарекають же воякѣ лехи и збиточнѣ. Залують за Россіянамѣ.

31 марта. ...вѣ Латениковѣ Велекденѣ — Люди латиньского обряда дуже побѣсорманенѣ, задно з нехъ небуло на набоженьствѣ такъ зѣ Пановѣ якожъ и з той такъ названой паршевой шляхти — ледве за-

*) Зоря галицька 1849 ч. 6 ст. 36, з народньої пісні записаної від Гуцула з над Прута.

зорѣло а оне якъ пацѣта до коршми якъ собаки на стерво — кенули ся на свещене — которое имъ ихъ свещенек въ Соботу ще предъ полуднемъ поблагословивъ — водело то ся черезъ цѣлий день та жерло тай пило — а Пани забавляли ся то картами та музкою то танцями — а особлево пустовала молодежь въ Злѣсного Гаузера — той старей человекъ нѣколи въ Церквѣ небувасть, а въ найболшій свята у него гулиъ — нема въ правдѣ велекой Побожности меже мойми Парafiaнами рускими — але ся однакожь незнаиде русинъ которій би на Велекденъ небувъ въ Церквѣ — тай йлъ брашна безъ служби — добре Неколай Царъ Російскій сказавъ — На Западѣ нѣтъ Вѣри — тамъ существовати може або фанатизмъ або совершеное Безвѣріе — таки ся дѣе и у насъ между исповѣдниками латиньского обрядку —

4. April. ...Чотери компаній Регѣменту Руменовъ корпуса славнаго Урбана — ймили ночлегъ въ Росольнѣ, у мене ночовало тихъ двоухъ пѣдписаних¹⁾ офицерѣвъ въ трома фуришицами и трома конми — офицери честны людѣ особлеви оберлятантъ — путешествуютъ до Отчинъ т. е до Семогороду — неохочо тамъ поспѣшають, бо ненадидуть ся що застатѣ, бо Мадяри все имъ попалели, поплундровали и спостошили.

15 мая. Памятка наданой свободы. Одправивъ службу божу спѣвану въ прелогомъ служби благодарной мавъ науку — въ упомнениѣхъ, даби ся Народъ рускій троухъ вороговъ свободы и волности стрѣгъ сирѣч: темноти умной — Лѣнества до Працѣ тай Пѣятекѣ. Увага. Собрание було малое — Богато въ той день робятъ, хотай не собѣ — то ся понаимали — Солотвенскіи Поборцѣ Податковъ на денъ сей визначили риченицъ до побору податковъ — то указуе, же урядники полаки и зполщенѣ Нѣмцѣ такой народови Рускому вредятъ — они нехочутъ допустети аби ся народъ свободою веселевъ тай радовавъ — такожь и народъ самъ невеликую радость указуе — онъ анѣ студени анѣ теплій²⁾).

6. Іулія. ...Промовивимъ до Собранія жалующи ся, же, якъ довѣдавимъ ся — дня 30 Іунія, Бурлакъ Антоній Ломинцкй (Oberauf-

¹⁾ Franz Asenti Oberlieut., Johann Staff Lieutenant.

²⁾ Сю байдужність до свята знесеня панщини мож подибати взагалі у всіх майже гірських селах, бо панщина не лежала на гірським мужику таким ярмом як на долах. Причини дуже прості: 1) Тут нема рільної господарки, лише в більшій часті лісова, тим то і панщину відрабляли люди так, що вирубав який шуг дров та звів його та й на сім кінець. 2) Села належали в більшій часті до камери, а там звісно легше було мужикови жити. 3) Ліси давали захист утікачам від панських буків. Навіть, як уже з сього дневника бачимо, не знущалися тут

seher bey der Finanz Wache) — мавъ ми публѣчне въ корчмѣ при пѣятицѣ чести урвати. Той wspomнени Ломнѣцки єсть Русинъ, вида-
вався такожъ за виликаго Ревнителя Народности Руской, ходивъ такожъ
и до Церкви, сѣбавъ, читавъ Апостоль, Вѣрю и проч. Я его сего
ради полубивъ, и чисомъ у себи гостивъ — але то бувъ лисъ въ вов-
чой скирѣ егоже закрати хвостъ безчестного характеру и найганебнишой
подлости почасъ указавъ ся. Всй его Поступкѣ, кромѣ того же бувъ
Лаїдакомъ и Піякомъ тнули леше самолюбностію, хапчивостею, его цѣле
дѣлание до того намѣрало, аби у кого грошей вѣдerti, даби мавъ за
що пити тай лайдачити ся, за сребро готовъ бувъ и власного Баїтка
[батька] на шебинницю вѣдати, нетокмо народности, але и Вѣри изрече
се. При томъ єсть загонистѣи злослєвѣи и хто тилко зъ нимъ хотѣи би
и въ наїподлѣшимъ учинку нетремавъ, того почитувавъ за неприятеля
свого и старавъ ся якѣмъ колвѣкъ будь способомъ погубити — має
писокъ невипарєній а языкъ лєтивѣи немже яко мечемъ славу и Гоноръ

дуже над людьми, бо в цілім дневнику подибуємо лиш один випадок, де
мужика били в шкіру, а з тону, в яким сю приклучку записав автор
дневника, можна припускати, що не міг би він поминути важнішого такого
випадку. Я тут наведу той уступ, де автор згадує про побите одного па-
рубка: Za rządow Verwaltera Fortuny popełniał się w kancelaryi So-
łotwińskiej wielki bezprawia szczególnie w Katowaniu i biciu podda-
nych, tak iż można nazwać ten rząd ferwalteryczny Epochą terroizmu
ktoremu tylko jeszcze Guillotyny brakuje. Na Dniu dzisiejszym przyszedł
nieiaki Fedor Mandryn z Bani urlopowany żołnierz — uczciwy i do-
brze się zachowujący człowiek w wieku średnim i zaczął się skarżyć
iż mu w Verwalterii bez wszelkiej winy i poprzedniej Indagacji Pan
Verwalter w swej Kanibalney złości kazał wyliczyć 25 kijów. Tenże
takie swe zdanie dał o tej znacznej kancelarii: to nie kancelaria — ale
Fleischernia — to nie kancelista nie Pane ale Hakere — jak woła pre-
prowadził do Fleyszerni a Juda chopiut się do neho ieden za rohy,
druhi za nohy, treti za [ch]wist i postoronkami zwałit ieho na zariz
z krekom i jojkom, tak i w kancelarii Sołotwiński do bednoho cze-
łowika czepajut się tyi Hakere, i nedajut sobi ani słowa premowete.
Bu[w] win w wojsku czerez kilkanaycie lit, tam za najmenszu rzecz nim
karali, buw Verhör, a tu Bestyi nie pohodi, słowa za soboju premowite
nedadut, no jak woła na zariz tak one bidnoho czelowik[a] na ławku
rozcihajut i biut szczo się wliże. Verwalter sam w złości złapaw mene
za hołowu, a cztere ludy prysile na hołowu i nohy, a Baselko bew —
a ciła moja wena było toje, żem nie ichaw do Stanisława z drowamy
za hroszy, bo moi beczie, na kotoryi iako Komirnek ledwie sciłnuwym
się, i mali i słabi sut. (Bo Spekulatory Vetwalterii to, iż poddanych
przymusza do odstawienia drzewa do Stanisławowa za zapłatą, przy
ktorey oczewisci nie tylko że żadnego zarobku poddany niema, ale
i owszem straty ponosi, nieulżając przytem w Pańszczyźnie, jest wielką
krzywdą uciążliwością dla gromad, co się zapewne na złem ukończy).

каждого сѣче, безъ всякого одлучия стану и особѣ, есть напненій, себе тремає за наірозумнѣшого, а хотѣвби надъ всѣма верховати, хотіай есть въ самой рѣчи недовареній и недопеченій Русинѣ, Простакѣ безъ всякого образования и Полѣтурѣ. Хлопѣ простій єсть честнѣшимъ въ своїмъ поступованію, якъ онѣ. — Гордостѣ въ нимъ правдева хлопская, хотѣвъ аби го поважати, чтити, зъ нимъ обцовати, хотіай собѣ на тоє зъ жадного взгляду незаслуговавъ — єсть Ворогомъ стану духовѣнскаго, и всякого с[т]ану якоеє иминіє мающаго — єсть ултра Демократъ и здає ся бути напоєний засадами Соцѣалѣзму и Комуниѣзму, а не безъ того, аби тій по меже народѣ простій которому занадто популярнимъ оказує ся вредительно не розсѣвавъ.

7 Листопада. ...Мавемъ слово до Народу касательно до завязаня Комісії соберателнои на Церковъ и Домъ Народній.

10 Листопада. Одѣхавъ до Богородчанъ Старихъ, тамъ їмѣлемъ Науку и Завязавъ коміссію соберателную — жителѣ Старобогородчинскіи добре ся пописали, склонними указали ся ку завязанію коміссіи, и охочо жертви складали — узберавемъ 49 зр. 22 кр. сребр.

20 Листоп. ...мав науку застосовану до потреби Сочинения складокъ на Созданіє Церкви и Дому Народнаго въ Львовѣ.

1. Студня. Завязавъ коміссію соберателну... — Складка¹⁾ не пошла ведла желанія — такой мудъ мудѣомъ — Хамъ хамомъ, тяжко зъ Гадюги зроби́ти чело́вѣка, такой Русин свенею —

8. Студня. ...додавъ объяснение о складкахъ на создание дому народнаго и Церкви народнои.

15. Студня. ...заохочовавъ до складокъ на Домъ народній.

Як складають ся легенди, II *).

В Одесі недавно було кілька випадків чуми. Людність, що дуже спокійно ставила ся супроти неї, бо за 5 місяців було всього 46 випадків занедужання й 15 випадків смерті, — дуже скептично, як і все в подібних обставинах, дивила ся на зовсім поважні, охоронні зарядження зі сторони адміністрації, лікарів, санітарів, тим більше, що заведенне сих порядків викликає значні видатки. На такій основі, як звісно, прокидають ся в часі епідемії легенди, напр. про се, як лікарі троять людей і т. ин. Один з таких епізодів, що став причиною повстання легенди, трапив ся був і в Одесі.

¹⁾ На Народній Дім.

*) Див. Записки т. XLVI.